

A hadtáppal — mint a csapatok szerves részével— szemben napjainkban és a jövőben támasztható általános követelmények*

Dr. Deák Péter alezredes, a hadtudományok kandidátusa

A tudományos-technikai forradalom hatása a hadügy szinte valamennyi területén napjainkban már nemcsak érezhetővé, hanem kézzelfoghatóvá is válik. A csapatok szervezetében, harceljárásaiban és a harcvezetésben végbemenő változások megkövetelik a hadtápnak a harci szervezethez való alkalmazkodását. Ez a fontos elv egyben azt is jelenti, hogy a *hadtáp — mint a csapatok szerves része — mindenkor feleljen meg azok rendeltetésének, szervezeti struktúrájának, harcképességének és készenléti fokának, valamint folyamatosan alkalmazkodjon az e téren bekövetkező minden változáshoz.*

A harcoló egységek, magasabbegységek és hadtápjaik közötti „egyensúlylárdság” a hadtáp harcképességének megfelelő működőképességében fejeződik ki. A működőképesség alatt általában az alap- és kiegészítő rendeltetésnek való komplex megfelelést értem. A működőképes hadtápszervezet, vagy rendszer aktivizált állapotban van és csorbitatlan funkcionálásra képes.

A *működőképesség* minőségi jellemzői közé — megítélésem szerint — a következők tartozhatnak:

- a) a hadtáp, csapatoknak megfelelő *mozgékonyasága*;
- b) a hadtáp *élet-* (és önfenntartó) *képessége*;
- c) a hadtáp *elszakíthatatlansága*;
- d) a hadtápnak a csapatokkal azonos *készenléti foka*;
- e) a hadtáp *sajátos*, az adott fegyvernem, csapat, szakcsapat, szolgálati ág profilját és rendeltetését tükröző *szervezete*.

A *hadtáp mozgékonyasága* minőségi fogalom és elsősorban a csapatkövetés, valamint a sérült- és anyagáramlás magas ütemében fejeződik ki. A hadtáp technikai mozgékonyaságát az eszközök — alegységek — viszonylag nagy közlekedési sebességével; a fokozott önjárósággal, illetve jó vontathatósággal és végül a komplex terepjáró képességgel érhetjük el.

A komplex terepjáró képesség megköveteli, hogy a hadtáp legyen képes a terepen a csapatok nyomában bármilyen talajon viszonylag könnyedén haladni,

* A cikk a szerző doktori értekezéséhez kapcsolódó kérdéseket érint, a kutatómunka részét képezi.

alacsony vizeken áthatolni (vagy könnyen áthajózni); alacsony égésű tüzeken gyorsan és veszélyeztetettség nélkül áthajtani; önmagát vagy más eszközöket akadályok közül kivontatni, illetve az ezekhez szükséges kiegészítő berendezésekkel akár maga, akár az alegység el kell legyen látva.

Ez utóbbit azért szükséges kihangsúlyozottan megjegyezni, mert a nagy számban népgazdaságból behívásra kerülő, gyakorta közúti gépkocsik, különleges járművek, a szükséges vontatók, munkagépek beállítása mellett maximális követelményeknek is eleget tudnak tenni.

Míg a csapatok az ellenséggel viszonylag közeli harcérintkezésben, a mozgásbiztosítás lehetőségének alacsonyabb fokán ténykednek, minden tagozatú hadtáp részére felfelé szélesedő mértékben inkább megvan a közlekedési vonalak helyreállításának lehetősége. Ezért az út-, vasútépítő eszközök, szervezetek jelenléte és megfelelő képessége a magasabb tagozatokban a csapatokénak megfelelő mozgékonyság biztosításának alapvető és nem nélkülözhető eszköze.

A mozgékonyság műszaki technikai oldala, a mozgásképeség és a sebesült-, vagy készlet-felemelhetőség mellett *a szervezeti mozgékonyásgról is beszélünk*, melynek összetevői a következők lehetnek:

- vezethetőség és az erre alkalmas struktúra;
- a hadtápszervezetek csapatjellege, oszthatósága, lépcsőzhetősége;
- az alegységek komplexitása, integrált jellege;
- a hadtápszervezetek önfenntartó képessége, valamint az ehhez szükséges szervezeti elemek megléte.

A hadtáp szervezeti mozgékonyságának kritériuma a szervezet viszonylag kis tömege. A csapathadtáp tagozat fejlesztésénél figyelembe kell venni, hogy a hadtáp nagysága, járműveinek száma, oszlopának hossza ne legyen mértéktelen, mélysége ne érje el a csapat kiterjedésének szélességét, a szétbontakozás – az általunk ismert összefüggések alapján számítható – időszükséglete ne legyen több, mint a támadási ütemből fakadó lemaradási távolság megtételéhez szükséges idő. Ezért célszerű határt szabni a mozgókészlet-szintek intenzív lefelé lépcsőzésének, ugyanis az alsóbb tagozatok közelebb esnek a megsemmisítési zónához; a harc-eszközökből bekövetkezett veszteség feleslegessé teszi a részükre felhalmozott és szervezethez kötött alegység készleteket; a harc gyors változásai egyes irányokban hiányokat, máshol feleslegeket is.

A hadtáp életképessége a működés alapvető feltétele, egy olyan tartós állapot, amely akkor is fenn kell hogy álljon, ha a szervezet konkrét alkalmazására nem került sor. Aktualitása a hadtáp jelentőségének megnövekedésével jár együtt. Ehhez járul, hogy az új típusú fegyverek pusztító hatása, találati pontossága és nagy hatótávolsága megszüntette a hadtáp elérhetetlenségének mítoszát; ugyanakkor ezzel arányban nem csökkent a hadtáp szervezeteinek és folyamatainak sebezhetősége.

Az életképesség fenntartására, megóvására a hadtápot a fejlesztés során alkalmazni kell tenni. Ennek fontos összetevője a *hadtáp védettsége*, amely az előlfekvő tagozatokban páncélozott szállítóeszközökkel, nehézfegyverekkel, mentesítő és tűzoltó eszközökkel való ellátottsággal fokozható. A védettség egyben azt is megköveteli, hogy a hadtápcapatok képesek legyenek a terepet műszaki munkákkal hatékony védekezésre alkalmazni. Ehhez azonban jelentős számú – esetleg többrendeltetésű – munkagép alkalmazására is szükség van.

A csapatok harcképességének megfelelő működőképesség fontos feltétele különösen a főerőktől gyakorta elszakadva ténykedő, gépesített lövész-, harcokci- és önjáró tüzércsapatok vonatkozásában a *hadtáp elszakíthatatlansága*.

Elszakíthatatlanság alatt a hadtáp szervezetszerűségében, a parancsnok által – és technikailag biztosított – vezethetőségében, a harcra a legkisebb egységekhez hasonló mozgásképeségű technikájában, a kapacitásában meglévő önállóság terén jelentkező azon tulajdonságát kell érteni, amely elkerülhetővé teszi, hogy a biztosított csapatok harc-, illetve menetrendje és a saját csoportosítása közötti távolság – az adott terepen – a biztosítást gátló méretűvé növekedjen; vagy közük más – esetleg ellenséges csoportosítások – ékelődjenek. E kritikus távolság a kialakult gyakorlat szerint általában az elvi mérték kétszerese. Ez a fogalom lényegében a „kellő időben, kellő helyen” követelmény kielégítését szolgálja, azaz a teljesítőképességnek a harcképességet hordozó szervezetekhez való közelségét fejezi ki.

Az elszakíthatatlanság biztosítása érdekében – a mozgékonytávon és életképességen felül – fontos kritérium a hadtáp *szervezetszerűsége*. A szervezetszerűség a NATO-ban is vita tárgyát képezi. A dandár-hadtáptagozat híján annak ellátását „félállású koordinátor és egy összeszedett csoport” végzi, a hadosztály részéről írja Moorad, M.: A hadosztály támogató parancsnokság a „meglévő eszközökkel megvívandó háborúban” című cikkében.

Az anyagáramlás gyorsítását szolgáló „cserélhetőségi” elv nem jelölheti a hadtáp szervezetszerűségének feladását, minden körülmények között meg kell őrizni az adott csapattól el nem idegeníthető hadtáp szervezeti magot.

A hadtáp elszakíthatatlansága jelentkezik az egyes csapatkötelékek viszonylagos ellátási önállóságának biztosításában is. Alapos számvetés alapján a meghatározott és szervezetszerű mozgó és kiegészítő készlet, erő, eszközök útján általában biztosítani lehet az adott harcra jellemző, rendeltetéséből eredő önálló tevékenység jellemzően megítélhető időtartamára és sajátos autonóm működéséhez szükséges kapacitásokat. Az elszakíthatatlanság követelményének alapvető komponense a harcrendhez való „hozzáférés”, a szükséges szintű szétbontakozás képessége, méghozzá oly rövid idő alatt, amely alatt a csapatok harc- vagy menetrendje nem változik meg és az alkalmas szituáció fennmarad. Ezért a hadtáp szervezeti nagyságrendjét, strukturáját, technikáját és feltöltési módszereit úgy kell kialakítani, hogy az a harc, vagy szakcsapat tevékenység zavarása nélkül, a harcrendbe beilleszkedve legyen képes feladatait ellátni.

A hadtáp „leszakadása” gyakorlatilag összefügg az optimális helyváltoztatással. A hadtápnak olyan távolságon kell elhelyezkednie, hogy a készletek felhasználási (illetve a sebesültek összetömörülési) ideje alatt az áttelepüléssel, szétbontakozással, a szállítmányok beérkezésével ne lépje túl a nem csökkenthető készletszintre fogyás (illetve a segélyhelyek 100%-os leterhelésének) időtartamát.

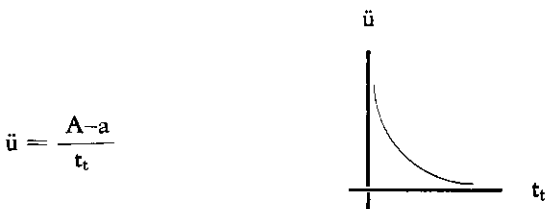
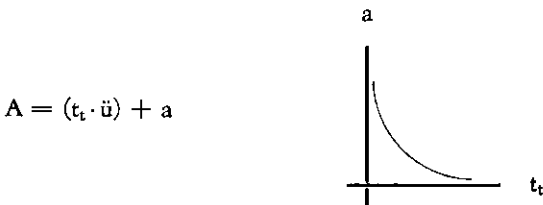
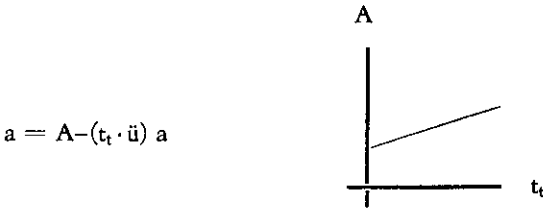
„A hadtápalegységek előrevonását, áttelepítését a harcot megvívó alegységek mögött ugrásszerűen, nagy ütemben és gyors szétbontakozással kell végrehajtani. A biztosítás tervezése és az alegységek áttelepítésének végrehajtása során meg kell akadályozni, hogy a hadtápok a harcnap folyamán lassú ütemben, rövid távolságokon megállva „csorogjanak” harcrend után. Az előrevonásra, az áttelepülésre a torlódások elkerülése érdekében jobban használják ki a sávokban levő talajutakat.” (Irányelvek a hadtáp csapatok és törzsek felkészítésére – MNHF-ség, 1978.)

A helyváltoztatást alapvetően befolyásolja:

- a maximális lemaradási távolság a csapatok életétől - (A);
- a csapatok, harcrend, hadműveleti felépítés ésszerűen legkisebb megközelítési lehetősége - (a);
- a támadás átlagos üteme - (ü);
- az az időtartam, ameddig az adott hadtápszervezet a szétbontakozással, a besorolással, és a kifejezett működéssel együtt optimálisan, a zavartalanságot és hatékonyságot biztosítva egyhelyben kell tartózkodjon - (t_t).

Ezeket a tényezőket összefüggésbe hozva: $t_t = \frac{A-a}{\ddot{u}}$ adja azt a lehetséges hatékony időt, amely egyáltalán a *leszakadás veszélye nélkül az egyhelybentartózkodásra rendelkezésre állhat*.

Ezt az egyenletet rendezhetjük:



A matematikai bizonyítás is jelzi, hogy a *buzamos idejű* egyhelyben tevékenység (tehát alacsony hatékonyság) és szervezetségi fok, a technológia vagy a leszakadás veszélyét (maximális A); vagy az életképesség veszélyeztetését (minimális a); végső fokon a támadás ütemének csökkentését eredményezheti.

A működőképesség fontos feltétele - egyben a hadtápbiztosítás elve, - hogy a *hadtáp készletléti foka* általában feleljen meg az ellátandó csapatok készletléti fokának. Ez a megfelelés nem a személyi állomány és a technika kihasználatlan jelenlétében, hanem gyors bevonultatásában és rendszerbeállításában rejlik. Ép-

pen a csapatok (tagozatoktól függő) készenléti időszaka határozza meg, hogy a hadtáp készenléti ideje és foka bizonyos tagozatokon más és más lesz. Ott, ahol a szervezeti keretek szükségessé teszik, a tevékenység megkezdését a békében meglevő erőikkel biztosítani kell és ezt az élő csapat- és központ hadtáp tagozat beavatkozó képességével kell garantálni. A kettő közti tagozatokon a „B” és „M” arányokat a csapatok „B” és „M” arányai, illetve a központ hadtáp beavatkozó képessége arányában célszerű megállapítani.

A csapatoknak való megfelelés újabb alapvető követelménye, hogy a *hadtáp* technikája, szervezete, kialakított működési rendje és ennek elmélete egyértelműen *alkalmazkodjon az adott* fegyvernem, illetve haderőnem sajátosságaihoz, amely lényegesen megváltoztathatja a hadtáp struktúráját. Például: a repülőcsapatoknál alapvetően a repülőteret kiszolgáló, viszonylag egyforma, komplex szervezetek szükségessé válnak, jelentősen megnövekedett üzemanyag apparátussal és műszaki al egységekkel; a hadseregrepülők a földhöz és alegységhez kötöttség egységét *követelik*; a törzsek, egészségügyi csapatok hadtáp szervei elsősorban élelmezési centrikusak; a harcokosi csapatok hadtápjának alapvető szerveit képezik a lőszerellátó alegységek és a többiek nagyságrendben lényegesen kisebbek.

A Varsói Szerződés hadseregeinek hadtápjai lényegében *egységes, de nem azonos* struktúra szerint szerveződnek. Az egység abban jelentkezik, hogy az adott csapatszervezetekben szövetségi szinten megegyező kapacitás van, a csapatok az- zal együtt kerülnek átalárendelésre, így a biztosítás egységes paraméterek alap- ján és biztonsággal folyhat. A nemzeti sajátosságból történelmi hagyományokból, technikai típusokból, az „M” folyamat követelményeiből és gazdasági tényezők- ből, valamint az állomány kiképzettségéből eredően azonban lehetségesek kü- lönbözőségek.

A valóban hatékony „M” szervezeteket az biztosítaná, ha a hadrendbe lépés akkor valósulna meg, amikor: van állománytábla; megfogalmazott alaprendel- tés; működési utasítás és ezeket a parancsnokok már feldolgozták. Az állomány lépcsőzve behívásra került, a kiképzési okmányok készek és lezajlott egy alkal- mazási gyakorlat is.

A kapacitásnak való *állandó megfelelés* a nyomkövető, nem lemaradó fej- lesztés követelményét veti fel. Ezt azonban hiba lenne szüntelenül megvalósuló folyamatként felfogni. A hadtáp fejlesztésében a stabilitás és dinamizmus bizo- nyos arányát feltétlenül fenn kell tartani, a hadtápszervezetek, technika, eljárási módszerek állandó változtatgatása zavarja a felkészítést, a rövid reagálási idő miatt nem teszi lehetővé az alapos kritikai vizsgálatot, az elemzés zsűrizését, sok szubjektív elemet visz a tervezésbe és alkalmatlan megoldásokhoz vezet. A sta- bilitás és dinamizmus egysége úgy érhető el, hogy a kifejlesztett szervezet, tech- nika távolibb prognózis alapján már eleve tartalmaz fejlesztési tartalékokat, ki- futást a következő korrekciós időponthoz.

Befejezésül az a következtetés vonható le, hogy a felsorolt minőségi jellem- zők érvényrejuttatása jelentősen hozzájárul annak az elvnek a megvalósításához, hogy a korszerű hadtáp feleljen meg a vele szemben támasztott követelmények- nek. Ebben a tevékenységben valamennyi tagozatnak egyaránt fontos szerep jut.